

АННОТАЦІЯ

ФИЛОСОФИЯ ГАРМОНИЗАЦИИ ИНТЕРЕСОВ ЛИЧНОСТИ И ОБЩЕСТВА ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ИНТЕРНЕТ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

В статье рассматривается современная проблема связанная с гармонизацией интересов индивидуума (студента) и общества при использовании информационных ресурсов Интернет. Данная сфера охарактеризована посредством философских категорий: духовность-материальность, добро-зло, индивидуальность-коллективность. Предлагается существующие противоречия между личностью и обществом, которые возникают при использовании Интернет как материи, разделить на духовное - личное авторское право, и материальное - имущественное право, в соответствии с действующим законодательством в сфере авторского права.

THE SUMMARY

THE PHILOSOPHY OF HARMONIZATION OF PERSONALITY'S AND SOCIETY'S INTERESTS IN USE OF INTERNET INFORMATION RESOURCES IN THE TEACHING PROCESS

The contemporary problem associated with harmonization of individual's and society's interests in the use of Internet informational resources is considered in the article. The given sphere is characterized from the point of view of philosophical categories: spiritual – material, good – evil, individuality – collectiveness. It is proposed to divide the existing contradictions between the personality and society, which appear in use of internet as a substance into spiritual – personal copyright and material right in accordance to the law in the sphere of copyright.

УДК 373.3.016: 78 (477.8)

ХУДОЖНЯ ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ ЗАСВОЄННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ШКІЛ З УГОРСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ

В. В. ГАСНЮК

асистент кафедри співів, диригування та методики музичного виховання МДУ,
аспірантка Інституту мистецтв НПУ ім. М.П. Драгоманова

У статті розглядається проблема використання художньої інтеграції як фактора підвищення мотивації засвоєння української мови учнями початкових класів шкіл з угорською мовою навчання.

Ключові слова: українська мова, мова, художня інтеграція, мистецтво слова, музичне мистецтво.

Мови всіх етносів, які становлять народ України, а їх понад двісті, є важливими складовими культури нашої багатонаціональної держави. Етнічна самосвідомість цих народів не заперечує готовності свідомо служити інтересам їхньої Батьківщини, в якій українська мова визначена Конституцією як державна, і введена як предмет

викладання у всі навчальні заклади. Але досягти належного рівня українського мовлення учнів шкіл, які функціонують в одномовному середовищі, зокрема в угорському, на жаль, складає особливу важкість. Причин цьому чимало, але всі вони дозволяють нам констатувати те, що забезпечення мотивації засвоєння української мови школярами даного типу шкіл продовжує бути актуальною проблемою сьогодення.

Аналіз спеціальної та наукової літератури свідчить про інтерес вчених до зазначеної проблеми. Мовлення, процеси слухання займають велике місце у психолінгвістичних працях Ч. Осгуда, Дж. Мілера, Ф. Лібермана, О.М. Леонтьєва, І.О. Зимної та інших, у нейропсихологічних дослідженнях Л.Р. Лурія. Вивченням психологічних механізмів мовлення займалися також Л.С. Виготський, М.І. Жинкін, С.О. Рубінштейн. Питання естетичного сприйняття мовленнєвих повідомлень знайшли відображення в працях Б.Г. Ананьєва, М.М. Бахтіна, Ю.Б. Борєва та інших. Але ще недостатньо розробленою залишається проблема формування усного українського мовлення учнів шкіл етнічних меншин України, зокрема шкіл з угорською мовою навчання.

Мета нашої статті - показати можливості використання музики на уроках української мови та розкрити основні особливості художньої інтеграції як інноваційного засобу розвитку мотивації засвоєння української мови учнями початкових класів шкіл з угорською мовою навчання.

Обираючи компонентну структуру художньої інтеграції, яка складається у нашому дослідженні з *музичного мистецтва та мистецтва слова*, ми виходили з таких позицій.

- Відомо, що мова існує у двох тісно взаємопов'язаних психічних процесах: в уяві (набір мовних засобів і схем, які зберігаються в людській пам'яті) і в мовленні (творення речень і тексту, що відбивають позамовну дійсність). Тому й вивчення української мови у школах спрямоване не лише на грамотне написання або читання текстів, а й на виразне, зрозуміле іншим, висловлювання власних думок і почуттів. А особливості психофізіологічного розвитку молодших школярів, зокрема *інтенсивне формування аналітико-синтетичних функцій організму* дозволяють нам вважати, що саме художня інтеграція, яка передбачає розкриття внутрішньої спорідненості різноманітних художніх проявів, перекладів і перенесення, перетворення однієї художньої форми в іншу художню модальність – кольору в звук, звуку – у

простір, простору – у віршований рядок [1], уявляє собою комплекс подразників, а отже є стимулом розвитку аналітико-синтетичних функцій дитячого організму.

- Як музичне мистецтво, так і мистецтво слова формувалися на основі примітивної сигнальної комунікації первісних людей. Мистецтво слова розвинуло передусім інформативні, знакові властивості сигналів, перетворило їх у систему слів-значень. А музичне мистецтво вдосконалило емоційно-виражальні, сугестивні, гедоністичні властивості стихійних звуковиявлень людини і створило на цій основі свої власні системи виражальних засобів. Людина, яка виховала свій слух у процесі музичної діяльності, звичайно, вельми чутлива до *нюансів емоційного змісту* словесної мови. Тобто за інтонацією мовлення, його, так би мовити „музичною стороною”, можна судити не тільки про щирість того, хто говорить, а навіть про значення слів незнайомої мови.

- Спільною ознакою обох видів мистецтв є й те, що для відтворення змісту мовно-інтонаційної або музично-інтонаційної структури необхідне відповідне голосове оформлення, тобто модифікація тону, зокрема:

- 1.Послідовність зміни висоти (підвищення й пониження тону) .
- 2.Інтенсивність звучання (збільшення й зменшення сили голосу).
- 3.Ритм звучання (зміни тривалості звучання).
- 4.Темп звучання (швидкість, прискорення й сповільнення)
- 5.Фразовий та логічний наголоси (виділення кульмінацій у реченні або у фразі).

- Кожний текст, який використовується на уроках української мови, хвилює нас своєю образністю. Тобто, музичний та літературний тексти – *художнє відтворення дійсності* - це ще одна спільна характерна особливість обох видів мистецтва.

Отже, музичне мистецтво та мистецтво слова достатньо споріднені – вони визначаються мелодійністю, силою (інтенсивністю звучання), ритмічністю, темпом, які локалізуються в мозку людини взаємодією сигнальних систем відображення дійсності. А роль музики на уроках української мови особлива. Її засоби художньо-емоційної виразності органічно вплітаються в урок, адже емоції, які вона привносить, стимулюватимуть процеси запам'ятовування, оскільки є специфічною формою взаємодії школярів з навколишнім світом, спрямованою на пізнання цього світу та свого місця в ньому через самих себе у формі переживань. Впливатимуть вони і на

пам'ять. На думку Г.С. Костюка, пережиті людиною та збережені в її пам'яті негативні почуття виступають як сигнали, що стимулюють її від дій щодо тих об'єктів, які викликали в минулому переживання. Відтворені позитивні почуття, навпаки, спонукають людину до діяльності [3, с.180]. А звідси впливає особливість уваги до позитивних емоцій у формуванні мовлення молодших школярів: частіше й на довше учні запам'ятовуюватимуть те, що схвилювало чи захопило їх, збудило їхню увагу, активізувало пам'ять, мислення й мовлення, навпаки – охоплені гнівом або негативними емоціями, учні навряд чи спроможні хоча б концентрувати думку.

Отже, виражальні засоби музичної та вербальної мови, зокрема української, відіграють важливу роль у вираженні емоцій, за допомогою яких досягається не тільки виразність висловлювання чи емоційність спілкування, а й може послаблюватись чи посилюватись ефективність мовлення. Сприймаються вони школярами по-різному, в залежності від особливості їх вищої нервової системи та діяльності.

Це означає, що під час сприйняття школярі мають розпізнавати виражальні засоби мови, а під час висловлювань – раціонально ними користуватися. Це є складним багаторівневим процесом, що охоплює різні рівні психічного відображення фактів, явищ, предметів навколишньої дійсності (сенсорно-перцептивний, уявлень, мовленнєво-мисленнєвий) і характеризується розвитком комплексу психічних процесів (увага, пам'ять, уява), мовленнєво-мисленнєвих операцій (порівняння, аналіз, синтез, узагальнення) і механізмів (сприйняття, запам'ятовування, висловлювання). Успішним цей процес буде лише за умови розвитку виразного та образного мислення учнів, оскільки ці динамічні, індивідуальні процеси передбачають свідоме користування виражальними засобами мови для передачі думки та відбивають рівень сформованості мовленнєвих умінь і навичок, що виявляється в мовленнєвій діяльності молодших школярів і є одним із чинників загальної культури особистості.

А оскільки процес засвоєння виражальних засобів мови тісно переплітається з процесом засвоєння виражальних засобів музики та характеризується свідомим ставленням до мов обох мистецтв, все це, в свою чергу, передбачає чутливість до звуків української мови, здатність відчувати й розуміти всі її відтінки, відчувати красу цієї мови, її багатство, виразність, образність.

При використанні обраного нами виду художньої інтеграції можна використовувати такі види роботи на уроці української мови, як:

1. Фонетична зарядка = Вокальні вправи

Використовуються:

- а) вокальні вправи, що впливають на вироблення навички фонаційного дихання;
- б) вправи для тренування артикуляційного апарату (на вироблення чіткості дикції через розвиток рухливості та сили м'язової мускулатури обличчя, м'язів шиї, ротової порожнини, губів, язика, нижньої щелепи, м'якого піднебіння);
- в) вокальні вправи для розвитку артикуляційного апарату.

2. *Розширення лексичного запасу* = **Слухання музики**

а) збагаченню лексичного запасу школярів сприяє прослуховування невеликих за обсягом музичних творів з наступним добором *вербальної характеристики настрою* прослуханого музичного образу. Для успішного виконання завдання учням можна запропонувати використати словничок визначень настроїв: у 1-2 класах словничок з малюнком-помічником, а у 3-4 класах – діагностичний ключ-матрицю, що побудований на основі модальностей В.Г. Ражнікова, матриць В.І. Петрушина та накопичених у психології даних про класифікацію емоцій.

б) характеризуючи музичний образ можна пропонувати добрати й слова-антоніми.

3. *Активізація засвоєння граматичних конструкцій* =

= **Вокальні вправи для читання з аркуша (поспівки, лічилки), імпровізація**

а) вокальні вправи для читання з аркуша мають бути простими та легкими для запам'ятовування. Це можуть бути і дитячі поспівки, і лічилки. Наприклад, зі збірки дитячих забавлянок „Котик”, яку збрала К.Д. Петричко;

б) вивченню певних граматичних конструкцій допомагатиме й використання імпровізаційних мелодій, що створюються на основі характерних елементів угорського музичного фольклору. Вони активізуватимуть і мовленнєві навички, і вияв творчих здібностей, і пам'ять (спадкову та генетичну), адже музика рідного народу сприйматиметься школярами значно природніше, а це, в свою чергу, стимулюватиме їхню орієнтацію в інолінгвістичному матеріалі.

4. *Активізація мовленнєвої діяльності та емоційного тону* =

= **Пісні-ігри, інсценування**

Виконання пісень-ігор або виконання пісень з інсценуванням – це завжди підвищення емоційності уроку, його результативності, адже гра – природна потреба дитини. До того ж вона формує згуртованість, регулює спілкування, формує вміння та навички в художній діяльності, ознайомлює з мистецтвом українського народу.

Таким чином, художня інтеграція, яка складається з *музичного мистецтва та мистецтва слова*, на уроках української мови закладатиме основи для:

- формування навичок правильного, свідомого і виразного читання та мовлення;
- розвитку мовного, мовленнєвого та музичного інтонаційного слуху;
- підвищення зацікавленості до уроків української мови та музики;
- вироблення стійких навичок оцінювати те, що становить красу в навколишньому світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Когда все в искусстве вместе...* Полихудожественное развитие учащихся различных возрастных групп: Пособие для учителя. / Под общ. Ред. Б.П. Юсова. – Москва, 1995. – 107 с.

2. *Філатова І.І.* Формування у молодших школярів естетичного сприйняття звучущого мовлення засобами комплексу мистецтв. – Автореферат дис. канд. пед. наук. – Харків, 1994. – 18 с.

3. *Психологія.* / За ред. Пентилюк М.І. – К.: Ленвіт, 2000. – 262 с.

АННОТАЦИЯ

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ИНТЕГРАЦИЯ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ МОТИВАЦИИ УСВОЕНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА УЧЕНИКАМИ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ШКОЛ С ВЕНГЕРСКИМ ЯЗЫКОМ ОБУЧЕНИЯ.

В статье рассматривается проблема использования художественной интеграции как фактора повышения мотивации усвоения украинского языка учениками начальных классов школ с венгерским языком обучения.

Ключевые слова: украинский язык, речь, художественная интеграция, искусство слова, музыкальное искусство.

THE SUMMARY

ARTISTIC INTEGRATION AS MEANS OF DEVELOPMENT MOTIVATION OF MASTERING UKRAINIAN LANGUAGE PUPILS IN PRIMARY SCHOOLS WITH HUNGARIAN LANGUAGE OF STUDY.

In the article is examined the problem of the motivation of mastering make use of artistic integration as a factor raise the motivation of mastering by the studies of Ukrainian language for the pupils in primary schools with Hungarian language of study.

Key words: Ukrainian language, speech, artistic integration, the art of world, musical art.